

## AMERİKA VƏ LONDON FONOLOQLARININ QOVUŞAQ FONEM MƏSƏLƏSİNƏ

YANAŞMALARINA DAİR

Əlizadə Kübrə Ceyhun

Azərbaycan Dillər Universiteti

<https://orcid.org/0000-0001-8297-4789>

[kubramammadova90@gmail.com](mailto:kubramammadova90@gmail.com)

## ON THE APPROACH OF AMERICAN AND LONDON PHONOLOGISTS TO THE PROBLEM OF JUNCTURE

Alizada Kubra Jeyhun

Azerbaijan University of Languages

<https://orcid.org/0000-0001-8297-4789>

[kubramammadova90@gmail.com](mailto:kubramammadova90@gmail.com)

### Summary

The article deals with juncture used in spoken English and the functions of American and British linguists in the morpheme boundaries of the dual meaning features that arise during the speaking process, descriptivists used length, tone, and rhythm as the main criteria for the dual meaning characteristics that arise at morpheme boundaries, while English phoneticians explained it differently. Thus, English phonologists have come to the conclusion that phoneme boundaries are realized with integral signs as the reason for the formation of a dual meaning. And the representatives of this school of linguistics analyzed the levels of the language structure starting from the top and going down as the main goal in the study of the language.

The thesis is devoted to the history of the formation of the junction phoneme. The similar and different approaches of representatives of the American and London school of linguistics to the juncture phoneme have an important place in the thesis. The representatives of the school of descriptive linguistics explained the phonological and morphological data of the language at the same level, and from the obtained result, it is clear that they perceive the language as the result of phonetic-semantic data. Thus, descriptivists have come to the conclusion that phoneme boundaries are realized with integral signs as the reason for the formation of a dual meaning. Phonologists considered language structure to be the result of a qualitatively different modeling.

**Key words:** juncture, prosodeme, morpheme boundaries.

## О ПОДХОДЕ АМЕРИКАНСКИХ И ЛОНДОНСКИХ ФОНОЛОГОВ К ПРОБЛЕМЕ СОЕДИНИТЕЛЬНЫХ ФОНЕМ

Ализаде Кюбра Джейхун

Азербайджанский Университет Языков

<https://orcid.org/0000-0001-8297-4789>

[kubramammadova90@gmail.com](mailto:kubramammadova90@gmail.com)

### Резюме

В тезисе рассматриваются соединения, используемые в разговорном английском языке, и функции американских и британских лингвистов в морфемных границах двузначных признаков, возникающих в процессе говорения, дескриптивисты использовали длину, тон и ритм, хотя английские фонетисты объясняли

это иначе. Таким образом, английские фонологи пришли к выводу, что границы фонем реализуются интегральными знаками, как причина образования двойственного значения. И поэтому, представители этой школы языковедения анализировали уровни языковой структуры, начиная сверху и спускаясь вниз, как основную цель в изучении языка.

Статья посвящена истории образования соединительной фонемы. Сходство и различие подходов представителей американской и лондонской школ лингвистики к стыковой фонеме занимают важное место в статье. Представители школы описательной лингвистики объясняли фонологические и морфологические данные языка на одном уровне, и из полученного результата видно, что они воспринимают язык как результат фонетико семантических данных. Таким образом, дескриптивисты пришли к выводу, что границы фонем реализуются интегральными знаками как причина образования двойственного значения. Фонологи считали языковую структуру результатом качественно иного моделирования.

**Ключевые слова:** сочетания, просодема, границы морфем.

Məktəblərin yaranmasında əsas məqsəd araşdırılan predmetlərin problemlərinin müzakirə və həll edilməsi ilə bağlıdır. Deskriptivistlərin əsas məqsədi dili formal şəkildə təhlilini araşdırmaqdan ibarət idi.

Məktəbin nümayəndələri distributiv təhlil zamanı dil vahidlərinin ardıcılığı, fonem, morfem söz kimi qəbul edilməsi əsas prinsip idi. Deskriptivistçilər dilin izahını deduktiv yolla abstrakt nəzəriyyələrdən öyrənmirlər, dilin ilkin mərhələsini induktiv metoddan istifadə etməklə dilin konkret şəraitdə işlənməsini əsas götürürlər və dili daxilədən öyrənərək, izahını verirlər.

Amerikada nəşr olunan linqvistik ədəbiyyatda qovuşaq fonem (juncture) termini 20-ci əsrin sonlarından sürətlə istifadə ediləməyə başlanıldı. C.Treyser ilk dəfə olaraq, Visconsin Universitetinin linqvistik fakültəsində öz mühazirələrində bu termindən istifadə etməyə başlamışdır. O, burada qovuşaq terminini ilk dəfə istifadə edərək, sərhədlər arasında yaranan fonetik hadisələrin izahını vermişdir. Termin ilk dəfə istifadə olunmasına baxmayaraq, böyük maraq doğurmuşdur. Və getdikcə "qovuşaq" termini digər dillər arasında olan müqayisələr şəklində aparılmağa başlanıldı. Fonemik nəticələr ilk dəfə Trubetskoy tərəfindən fonologiyada qovuşaq termini adı ilə işlədilmişdir. O, burada fonem sərhədləri (Grenzsignale) kimi müzakirə etmiş və fonetik - fonemik səviyyədə izahını vermişdir. Sərhədlərin hər iki tərəfində (ehtimal ki, morfemik sərhədlər) baş verən fonetik hadisələr, eyni zamanda unitar ifadələrə (sözlərə) nəzərdə tutulanlar daxilində baş vermişdir.

İlk dəfə olaraq, amerika fonologiyasında vurğunun fonemlərə, tonun fonemlərə, ton yüksəkliyinin fonemlərə kimi yeni olan məsələlər "qovuşaq fonem" kimi müzakirə olunmağa başlanıldı. Bu qovuşaq fonem məsələsi ilk dəfə olaraq B.Blox və C.Treyser tərəfindən işlənmişdir, qovuşaq fonem hadisəsi gündəlik məişət danışığına daxil olur və nitq axınında səslərin birləşərək yeni sözlərin yaranmasına gətirib çıxardır. [4, s. 11-14]

Amerika dilçilik məktəbində, fonologiyada morfo-sintaktik məlumatlar qovuşaq fonemlər ilə öyrənilir. Amerika strukturalist məktəbinin nümayəndələrindən olan Ç.Hoket, C.Treyser, M.Aronof və digərləri bu nəzəriyyənin öyrənilməsində xüsusi xidmətləri olmuşdur. İki müxtəlif səbəbə görə qovuşaq fonemlərin morfo-sintaktik məlumatların verilməsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Birincisi, allofonların istifadəsində vasitəçi olurlar. İkincisi isə, fonemlərin səmərəliliyini artırırlar, fonemlərin allofon variantları ilə əvəz etdikdə, sözdə fonemlərin sayı azalır. [3, s. 43]

Qovuşaq hadisəsi ardıcıl şəkildə seqment hadisələrin bölünməsi nəticəsində yaranır. Lakin Amerika dilçiliyində müasir dövrdə vurğu fonemi (*bura ton, intonasiya və s. daxildir*), prosodik tipli terminlər fonem və morfem münasibətləri səviyyəsində təhlil edilirdi. Prosodik əlamətləri heca ilə əlaqəli olduğunu iddia edən dilçilər səhv edirlər. Çünki, qovuşaq hadisəsinin heca ilə bağlı aidliyi yoxdur. Prosodemlər morfemdə ola bilər, onlar eyni zamanda həm fonoloji səviyyədə, həm də morfoloji səviyyədə relevant ola bilərlər. Bu məsələləri aydınlaşdırarkən ingilis və amerikan dilçilik məktəb nümayəndələrinin fərqli izahlı mövqelərini görürük. Amerikan dilçiləri qovuşaq fonemi xüsusi prosodem kimi qəbul edirlər, lakin hecanı prosodem kimi qəbul etmirlər. Tonun anlaşılması və tonun qovuşaq fonemlə birlikdə əlaqələndirilməsi haqqında olan fikirlər, tonun və intonasiyanın müəyyən edilməsi modelləri fərqləndirilir. Onlar morfemləri yaradan prosodemlərin təsvirini morfoloji səviyyədə aparırlar. [2, s.17]

İngilis fonetistləri fonem, yəni səsini araşdırılması ilə bağlı olan nəzəri məsələlər haqqında fərqli araşdırmalar aparmışlar. Onlar fonem prinsipi məsələlərini ilk olaraq morfoloji səviyyədə təhlil etmişlər, sonra isə intonasiya, vurğu və səslərin uzunluğu və s. kimi fonetik hadisələrə tətbiq edilir. Dilçilik məktəbinin əsas uğurlu tədqiqatı ondan ibarətdir ki, onlar prosodik təhlilə, yəni ki, fonoloji səviyyəsində dilin metodlarını müəyyən etmirlər, onlar dili fonik məlumatlar və onlar arasında yaranan hadisələri təqdim edən bir həlqə kimi ifadə edirlər.

Beləliklə, yuxarıda deyilənlərdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, bu iki dilçilik məktəbinin nümayəndələrini əsas birləşdirən xüsusiyyət ondan ibarətdir ki, hər iki dilçilik məktəbi canlı dillərin fonemlərini əsas götürərək, dil tipi hadisələrini araşdırmaqdan, və ya xüsusilə izah edərək yeni dilçilik metodlarının yaranmasına və alınan nəticələrin onlar üzərində tətbiq edilməsi idi. Fərqli xüsusiyyət isə başlıca olaraq ondan ibarətdir ki, hər iki dilçilik nümayəndələri dilin araşdırılmasında ekstralinqvistik materiallardan uyğun şəkildə istifadə edirdilər, məqsədləri müxtəlif olduğundan alınan nəticələri də fərqli şəkildə izah etmişlər. Deskriptivistlər əsas diqqəti dilin formal təhlilinə diqqət edirdilər, onlar dilin öyrənilməsinə sinxron tədqiqatların metodikalarının yaradılmasına yönəldirdilər. Lakin digərləri isə dilin ümumi nəzəriyyəsini yaratmağı və bu nəzəri məsələlər üzərində praktik baxımdan dilin öyrənilməsi əsas meyar kimi götürürdülər. Deskriptivistlər danışıq prosesi zamanı yaranan ikili məna xüsusiyyətlərini morfem sərhədlərində əsas meyar kimi uzunluq, səs tonu, ritmi götürürdülər. İngilis fonetistləri isə fərqli şəkildə, ikili mənanın yaranma səbəbi kimi morfem sərhədlərinin fonemlərin inteqral əlamətləri ilə realizə olunduğu fikrini irəli sürmüşlər. İngilis dilçilik məktəbinin nümayəndələri dilin araşdırılmasında əsas məqsədi dil strukturunun səviyyələrinin araşdırılmasında yüksəkdən başlayaraq tədricən aşağıya doğru təhlil formasına keçməsinə deyirdilər. Amerika dilçiləri prosodik hadisələrə başqa bir məna ifadə etdiyi qeyd edirdilər, onlar *prosodem* anlayışında təhlil olunan dilin ton, vurğu və s. kimi vahidlərini ifadə edirdilər. Lakin ingilis dilçilik məktəbinin nümayəndələri isə onlar prosodiya anlayışına xüsusi diqqət yetirirdilər.

### **Ədəbiyyat:**

1. Rəcəbli Ə. Deskriptiv dilçilikdə fonologiya və qrammatika problemləri. - Bakı: Elm və təhsil, - 2016. - 85 s.

2. Rəcəbli Ə.Ə. London struktur dilçilik məktəbi. Bakı: "Elm və Təhsil", 2016, 56.s.
3. Scheer T. A Guide to Morphosyntax-Phonology Interface Theories. Germany: Berlin/New York, - 2011, 847 p.
4. Trager G.L. Studies in linguistics. -New York/University of Buffalo 14: Department of anthropology and linguistics, -1962. – 23 p.

## **EDVARD SƏİDİN "YERSİZ -YURDSUZ" ƏSƏRİNDƏ İDENTİKLİK BÖHRANI**

**Məmmədova Nariyə Kamandar**

**Bakı Dövlət Universiteti**

[narifemaylzada@gmail.com](mailto:narifemaylzada@gmail.com)

## **IDENTITY CRISIS IN EDWARD SAID'S WORK "THE HOMELESS"**

**Mammadova Narifa Kamandar**

**Baku State University**

[narifemaylzada@gmail.com](mailto:narifemaylzada@gmail.com)

### **Summary**

In the thesis, the life and creativity of Eduard Said and the identity crisis in his famous work "Yersiz - yurdsuz" are analyzed. At the beginning of the thesis, the relevance of the topic, its importance from a scientific point of view, the main purpose of the research, the task of the research, what the methodology of the research consists of, and the main cited sources related to the research are mentioned. The main part of the text is called "About Eduard Said", where the author's life and work are briefly discussed. Said resolutely protected the national and moral values and honor of the entire Eastern world. He was an exemplary personality for his country. In the sub-section called "identity crisis" in "Yersiz - Yurdsuz", it was concluded that along with the political conditions of the time, the pressures of his father, who tried to protect his family, especially his children, played a very important role in the deepening of Said's identity crisis. Said says that the identity crisis is not only about name and language. When the writer tells the readers about his family, he tells that his family has different roots, not the same. In the conclusion part, a general conclusion was reached. The list of used literature is shown at the end.

**Key words:** Eduard Said, "Yersiz - yurdsuz" work, identity, crisis.

## **КРИЗИС ИДЕНТИЧНОСТИ В РОМАНЕ ЭДВАРДА САИДА «БЕЗ МЕСТА И БЕЗ КРАЯ».**

**Мамедова Нарифа Камандар**

**Бакинский Государственный Университет**

[narifemaylzada@gmail.com](mailto:narifemaylzada@gmail.com)

### **Резюме**

В тезисе анализируются жизнь и творчество Эдуарда Саида и кризис идентичности в его известном произведении «Без места и без края». В начале диссертации указывается актуальность темы, ее важность с